

מסורת הש"ס

א. ראה ע"ז ה.ב, ט.א, זבחים קטז, א. ילק"ש תורה נה. נט.

גדרות

לא ידענא בכתה"י: לא ידעינן. לא לקי קא משמע לן יש בכת"י: לא קא משמע לן. משום ר' יוסי בר' יהודה אף קבלת הדם בכת"י ובשי"מ: משום ר' יוסי בר' יהודה אמרו אף קבלת הדם. אורחיה דקרא בכת"י: אורחיה דקרא הוא. לישנא אחרינא – דלא מקבלין בכת"י ועוד חסר קטע זה.

ולכך נצרך כתוב מיוחד להשמיענו שאף זה בכלל איסור הקדשת בעלי מום, שכן **סלקא דעתך אמינא** (היה עולה על דעתך לומר): בשלמא [נח, מובן] דין זה שאין להקדיש בעל מום לשעיר המשתלח, מעיקרא [בהתחלה]. רק לפני שהוגרלו שני השעירים, לה' ולעזאזל. שהרי עדיין לא ידענא אי האי מיקבע [אין אני יודע אם שעיר זה נקבע] כשעיר לשם (לה'), או כשעיר המשתלח. וייתכן איפוא שבעל מום זה יקבע לכך. לכן אין להקדיש בעל מום לשעיר המשתלח. אבל הכא [כאן]. כיון דאינכר [שכבר ניכר] שהשעיר השני הוא לשם – אפשר היה לומר שהמקדיש בעל מום לשעיר המשתלח, לא עבר בכך, ולא לקי [אינו לוקח]. לכן קא משמע לן [משמיע לנו] הכתוב שאין לעשות כן. ושבים לפירוש הברייתא שהובאה למעלה. אמר מר [החכם בכרייתא]:

כי משום (בשם) ר' יוסי בר' יהודה אמרו שהמקדיש בעלי מומים להקריבה במזבח, ושחטם, וזרק דמם, והקריבם על המזבח – הרי בנוסף לחמשה איסורים שמנו בו חכמים עובר הוא אף באיסור שישי, משום קבלת הדם. ומבארים מאי טעמא [מה הטעם. המקור בתורה] לשיטה זו של ר' יוסי בר' יהודה – שכן אמר קרא [הכתוב] בפירוט בעלי המומים האסורים להקריבה "ומעוך וכתות ונתוק וכרות לא תקריבו לה" (ויקרא כב, כד). והלשון "לא תקריבו" האמורה בפסוק זה, לכאורה היא מיותרת, שהרי כבר נאמר למעלה ("כל אשר בו מום לא תקריבו", שם כ; "עֲנֵת או שבור... לא תקריבו", שם כב) אלא ללמד באה: זו קבלת הדם של קרבן בעל מום שאף היא אסורה מן התורה וזה שאמר ר' יוסי בר' יהודה בה. ושואלים: ולתנא קמא [הראשון]. הסבור שהמקדיש בעלי מומים למזבח אינו עובר על אסור בקבלת הדם, האי [פסוק זה] "לא תקריבו" למה לי, מה מלמדנו? ומשיבים: פסוק זה מיבעי ליה [נצרך לו] ללמד על איסור זריקת דמים על המזבח שעובר עליו מקדיש זה והוא מן האיסורים שמנה תנא קמא. ושואלים: והא נפקא ליה [והרי יוצא לו]. נלמד דבר זה מהכתוב "...והאשה לא תתנו מהם על המזבח" (שם כב)! ומשיבים: אין התנא

הראשון לומד איסור זה מהכתוב "על המזבח", כי אורחיה דקרא דמשמע הכי [דרכו של הכתוב שמדבר כך]. ואין זה בא ללמד דבר. ושואלים: ולשיטת ר' יוסי בר' יהודה, הסבור כי מ"לא תקריבו" למדים על קבלת הדם, ומשמע שלדעתו זריקת הדם נלמדת מהכתוב "על המזבח", נמי [גם כן] נאמר כי אורחיה דקרא [דרך הכתוב] הוא, ואין ללמוד ממנו! ומשיבים: אין הכי נמי [אכן]. כך הוא גם [ר' יוסי בר' יהודה] אינו לומד דין זריקת הדמים מהכתוב "על המזבח" אלא מהכתוב "לא תקריבו" שבפסוק כד בפרשה זו. ומקשים: אלא אם מ"לא תקריבו" הוא למד לזריקת הדם, איסור קבלת הדם אם כן מנא ליה [מנין לו]? ומתריצים: נפקא ליה מהא [יוצא לו]. נלמד הדבר מהכתוב שלאחר מכן באותה פרשה. שמה שנאמר "ומיד בן נכר לא תקריבו" (שם כה) – זו היא קבלת הדם שאמר ר' יוסי בר' יהודה שעוברים אף עליה. וחוזרים ושואלים: ולתנא קמא [הראשון]

הסבור שאין עוברים על איסור בקבלת הדם, האי [מקרא זה] "ומיד בן נכר לא תקריבו" למה לי? ומשיבים: מיבעי ליה להאי [נצרך לו הכתוב לדבר זה]: שאלמלא היה נאמר, סלקא דעתך אמינא [יעלה על דעתך לומר]: הואיל ולא נצטוו [נאסרו] בני נח בהקרבת קרבנותיהם לה' אלא על קרבן מחוסר אברים (שנחסר ממנו איבר שלם), ולא נאסרו בהקרבת שאר בעלי מומים, אם כן, ינהג בהם דין זה בכל מקום שהם מקריבים, לא שנא [אינו שונה] אלה אי אתה מקריב, אבל אתה מקריב תמימים! אבל איפכא ליכא למיבעיא [מיד בן נכר] למה לי? תיפוק ליה מ"איש איש!" – דהא איצטריך [בן נכר] להאי דרשא דהכא, לא שנא במזבח דידהו ולא שנא במזבח דידן [לא אמרינן], אלא "איש איש" למה לי? ותירץ רבינו שמשון בר אברהם: דאיצטריך להך פלוגתא דרבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא בפרק "ואלו מנחות" (מנחות עג, ב). מה תלמוד לומר "לעולה" – פרט לניירות. רבי עקיבא אמר: "עולה", אין לי אלא עולה, ולא שאר קרבנות.

ב לישנא אחרינא [לשון אחר] בהסבר שיטת ר' יוסי בר' יהודה וחכמים. שנינו שר' יוסי בר' יהודה אומר: המקדיש בעלי מומים למזבח היהו עובר (מלבד החמישה איסורים שמנו חכמים) אף על קבלת הדם. ומבארים: מאי טעמא [מה הטעם. המקור בתורה] לשיטה זו של ר' יוסי בר' יהודה – דכתיב [ושכן נאמר] "ומעוך וכתות... לא תקריבו" (שם כד) – זו קבלת הדם. ואולם את איסור הזריקה של הדם על המזבח – נפקא ליה [יוצא לו]. נלמד [ול] דין זה מהכתוב "על המזבח" (שם כב). ושואלים: ולרבנן [ולחכמים]. התנא הראשון שבכרייתא [החולקים על ר' יוסי בר' יהודה], וסבורים שאין איסור קבלת הדם, נמי תיפוק להו [גם כן יצא]. יילמד להם [דין הזריקה מן] "על המזבח", ומשיבים: הכי נמי [אכן] כך הוא גם כן. שחכמים לומדים את איסור זריקת הדם מהכתוב "על המזבח" ואלא באשר לשאלה: "לא תקריבו" האמור כמעון למאי אתא [קשה בא. מה הוא מלמדנו]? – מפקינן [מוציאים]. למדים [אנו] ממנו לאיסור הקרבת בעלי מומים אף בבמת יחיד (בזמן "היתר במות"). ושואלים: ולשיטת ר' יוסי בר' יהודה ששלמד מכתוב זה איסור קבלת הדם, והרי האי מיבעי ליה [כתוב זה נצרך לו] לאיסור בעלי מומים בבמת יחיד? ומשיבים: אין הכי נמי [אכן] כך הוא גם כן [אף לשיטת ר' יוסי בר' יהודה, ושואלים: אלא אם כן, איסור "לא תקריבו" לאיסור קבלה של דם בעל מום, מנא ליה [מנין לו]? ומשיבים: לדעתו משמעות המילים "לא תקריבו" שנאמר בכתוב "ומיד בן נכר לא תקריבו" (שם פסוק כה) – זו קבלת הדם. וחוזרים ושואלים: ולשיטת רבנן [נחכמים] הסבורים שאין איסור בקבלת הדם, מה מלמדנו כתוב זה? ומשיבים: אצטריך [נצרך] הכתוב,

סלקא דעתך אמינא בשלמא מעיקרא – בעינן תמימין, משום דלא ידענא אי האי מיקבע לשם אי האי מיקבע לשם כו'. לישנא אחרינא: והא אין הגורל קובע כו'. אמר רב יוסף: הא מני מן המזרי היא, דלא בעי הגללה. דתניא, מן המזרי אומר: אפילו דמו של שעיר הנעשה צניס צנוס ומת, כלומר שכבר נשחט ומת שעיר המשתלח – מציא חבירו. מציא שעיר אחר מן השוק, ומוזג לו, ומעמידו אלל הדם להראות שחבירו הוא, ואחר כך משלחו. אלמא, לא בעי הגללה. וליכא למפרך הא דפרכינן, הלכך אצטריך קרא. וקפריך: אימור דשמעת ליה לתן דלית ליה דמויין – דלא יציא שניס אחריס, ויגריל, וישחוט האחד לשם והאחר לעזאזל, והראשון שכבר נשחט ידחה וישחך דמו לאיצוד. דלית ליה הגללה, מי שמעת ליה? דלמא לעולם יציא שניס מן השוק ויגריל, ואותו שיפול עליו הגורל לעזאזל – יעמד עס דס שצנוס וישלחו, והדס שצנוס מזה ממנו כמשפטו. ואותו והדס עליו הגורל לשם – ירעה עד שיסתאב. הא מני דמזריך קרא לרבות שעיר, דלא ליהו צעל מוס – רבי שמעון הוא, דלית ליה הגללה. והכי הו' מסקנא, ותו לא פריך מידי. והגירסא "אימור דשמעת ליה לרבי שמעון" כו' – שצמח היא, דהא צמסת יומא (ג,ב), תניין לה לכולה סוגיא, ולא פרכינן הסס מידי, צפוק "שני שעירי". רבא אמר כגון שהומם כו' –

כדפרישית לעיל (והא דגרסינן הכא) "דכרטיה דראשון הוא". ומירוצא דמתרין "כגון שהיה לו [חולה] צמח צימו" כו' – לא גרסינן ליה, ושצמח הוא. דלא איירי הכא צמחוסר זמן כלל. אצל צמסת יומא (שם) תניין לה דהיא סוגיא [רומיית] דמחוסר זמן היא. והא ליכא למימר: אם אינו עניין לנעל מוס, מנחו עניין למחוסר זמן – דהא נפקא לן מחוסר זמן בשעיר המשתלח מ"ל"ה" דלידן קרא "ומיזם השמיני והל"ה" וגו' מהכא נפקא צמסת יומא. בני נח נצטוו מלהקריב מחוסרי אברים, כדאמרינן בפרק קמא דעבודה זרה (ה,ב). אצל על מוס אחר לא נצטוו צמסת ידיהו, ואי לא כמיב "לא תקריבו מלח בן נכר את כל אלה", דמשמע: צעל מוס לא יקבלו מן הגוי להקריב – הוה אמינא: ליקרב, אלא שלא יכו מחוסרי אברים, קא משמע לן.

תוספות

ומיד בן נכר לא תקריבו את אלה – ואם תאמר: למה לי "איש איש" לרבות בני נח שנודרין נדרים ונדבות כישראל (חולין יג,ב), תיפוק ליה מהאי קרא, דמדקאמר "לא תקריבו את אלה" משמע: אלה אי אתה מקריב, אבל אתה מקריב תמימים! אבל איפכא ליכא למיבעיא [מיד בן נכר] למה לי? תיפוק ליה מ"איש איש!" – דהא איצטריך [בן נכר] להאי דרשא דהכא, לא שנא במזבח דידהו ולא שנא במזבח דידן (לא אמרינן), אלא "איש איש" למה לי? ותירץ רבינו שמשון בר אברהם: דאיצטריך להך פלוגתא דרבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא בפרק "ואלו מנחות" (מנחות עג, ב). מה תלמוד לומר "לעולה" – פרט לניירות. רבי עקיבא אמר: "עולה", אין לי אלא עולה, ולא שאר קרבנות.

ב לישנא אחרינא [לשון אחר] בהסבר שיטת ר' יוסי בר' יהודה וחכמים. שנינו שר' יוסי בר' יהודה אומר: המקדיש בעלי מומים למזבח היהו עובר (מלבד החמישה איסורים שמנו חכמים) אף על קבלת הדם. ומבארים: מאי טעמא [מה הטעם. המקור בתורה] לשיטה זו של ר' יוסי בר' יהודה – דכתיב [ושכן נאמר] "ומעוך וכתות... לא תקריבו" (שם כד) – זו קבלת הדם. ואולם את איסור הזריקה של הדם על המזבח – נפקא ליה [יוצא לו]. נלמד [ול] דין זה מהכתוב "על המזבח" (שם כב). ושואלים: ולרבנן [ולחכמים]. התנא הראשון שבכרייתא [החולקים על ר' יוסי בר' יהודה], וסבורים שאין איסור קבלת הדם, נמי תיפוק להו [גם כן יצא]. יילמד להם [דין הזריקה מן] "על המזבח", ומשיבים: הכי נמי [אכן] כך הוא גם כן. שחכמים לומדים את איסור זריקת הדם מהכתוב "על המזבח" ואלא באשר לשאלה: "לא תקריבו" האמור כמעון למאי אתא [קשה בא. מה הוא מלמדנו]? – מפקינן [מוציאים]. למדים [אנו] ממנו לאיסור הקרבת בעלי מומים אף בבמת יחיד (בזמן "היתר במות"). ושואלים: ולשיטת ר' יוסי בר' יהודה ששלמד מכתוב זה איסור קבלת הדם, והרי האי מיבעי ליה [כתוב זה נצרך לו] לאיסור בעלי מומים בבמת יחיד? ומשיבים: אין הכי נמי [אכן] כך הוא גם כן [אף לשיטת ר' יוסי בר' יהודה, ושואלים: אלא אם כן, איסור "לא תקריבו" לאיסור קבלה של דם בעל מום, מנא ליה [מנין לו]? ומשיבים: לדעתו משמעות המילים "לא תקריבו" שנאמר בכתוב "ומיד בן נכר לא תקריבו" (שם פסוק כה) – זו קבלת הדם. וחוזרים ושואלים: ולשיטת רבנן [נחכמים] הסבורים שאין איסור בקבלת הדם, מה מלמדנו כתוב זה? ומשיבים: אצטריך [נצרך] הכתוב,

בשלמותם) ראשי איברים שלה. ונחלקו ראשונים אם איסור גמור הוא זה, שאם עברו עליו הריהם חייבים בו. שיש אומרים שהריהו איסור לכל דבר. והטעם למה שלא נמנה בכלל שבע מצוות בני נח, משום שהמושחף לכל שבע מצוות בני נח שהן בגדר "שב ואל תעשה", ואילו בן נח שנדר קרבן מחוסר אבר, הריהו מחוייב להביא קרבן אחר, שכל איבריו שלמים, והרי זה איפוא בגדר "קום ועשה" (תוס' ע"ז, ה). ויש אומרים שאין בני נח חייבים על הקרבנות מחוסר אבר לקרבן, ולא נאמר דין זה אלא לענין כשרות הקרבן שמחוסר אבר הריהו פסול (ריטב"א שם). והיו שרנו בלימוד זה, שהרי נאסר נח אף בהבאת בעל חיים זקן וסריס לחיבה (במבואר ע"ז, א), ובכל זאת לא נאסר אלה קרבן לבני נח. והשיבו שטעם איסור הבאתם לחיבה לא היה משום פסולם לקרבן, אלא שלא הובאו לחיבה בעלי חיים שאינם מועילים לקיום העולם. ומשום כך, לא הובאו לחיבה הזקן והסריס (תוס' שם).

במת יחיד לפני בנין בית המקדש הראשון היה זמן שהיה כל אדם מותר להקריב קרבן לבד בבמת יחיד, ולא דווקא במקום שכל ישראל מקריבים בו. ובדין במת יחיד, יש פריטים רבים המתוארים בעיקר בסוף מסכת זבחים.

אורה ההלכה הקרבנות קרבן בעל מום של גוי אף קרבן של גוי אסור להקריבו אם הוא בעל מום, בין בעל מום קבוע בין בעל מום עובר, והמקריבו – עובר ולוקה, כאמור בתורה וכגמרא. (רמב"ם ספר עבודה הלכות איסורי מזבח פ"א ה"ז).

עיונים

כיון דאינכר שם לא לקי קא משמע לן מכאן עולה (דבר שלא נאמר במפורש במהלך הסוגיה) שהמקדיש בהמה שיש בה מום להקריבה על המזבח, לוקה על הקדשה זו. ואולם לעצם הדבר נחלקו ראשונים שיש שאמרו שלוקה על כך (רמב"ם). ואף שלא עשה מעשה באיסור זה, אלא רק אמר בפיו, וכלל הוא שאין לוקים על לאו שאין בו מעשה, מכל מקום שונה דינו של הקדש – שכן בדיבור עשה מעשה, שהתקדשו החולין על פי דבורו והיו לקדש (ל"מ). ויש מן הראשונים שסברו שאין המקדיש בעלי מומים לוקה, לפי שלא עשה מעשה, ומכל מקום העלו שאולי יש לומר שיהא דינו של מקדיש זה, כדינו של הממיר, שאף הוא לוקה על דיבורו בלבד (חינוך). אכן הקשו על השוואה זו, שהרי אף שהממיר לוקה, אין זה משום שבדיבורו נעשה מעשה, אלא הריהו לוקה משום שכן למדו מפי השמועה (מניח).

אכן במקדיש בעל מום לשעיר המשתלח, יש מקום לדון בדבר, אם הוא לאו שיש בו מעשה, שכן תועשה בו הגרלה המקדשתו. שיש מן האחרונים שלדעתם אפשר לקיימו אף בלא מעשה זה (מניח). ויש שאין לוקים על לאו שנעשה בו מעשה כאשר אפשר לקיימו אף בלא מעשה זה (מניח). ויש שהסבירו שאין ההגרלה מעשה ההקדש, אלא כל עיקרה הוא רק בירור מי מבין שני השעירים לה' ומי לעזאזל, ואין מעשה ההגרלה מעניק תוקף של לאו שיש בו מעשה, להקדשה (חזרי"א). מחוסר אבר בבני נח מותר לבן נח (כל אדם שאינו בן ישראל) להקריב קרבנות לה' במקום שמויעד לכך. אבל גם בן נח אסור להקריב קרבן המחוסר אבר בבמותיהם. ונלמד הדבר מהנאמר לנח בציווי הבאת בעלי החיים אל התיבה (שמהם הקריב נח קרבנות לה' לאחר המבול) "מכל החי מכל בשר" (בראשית ו, יט), ודרשו בו חכמים, שכן נאמר לנח: הבא בהמה שחיים (קיימים)

לא שוא) בבמה דלהון – צננת ימיד שעשה הגוי לשמים. וקמשמע לן מ"כל אלה" דלא מקבלין. כלומר, להכי לא מקבלין, דהא כמיז צהוא קרא "מכל אלה" דמשמע: לא תקבל צעל מוס, הכי נמי לידהו צמוצמ המימד. מתקיף לה רבי שמעון בן לקיש – לעיל קא מהדר דעוצר צממסה שמוט. שמה לא שנינו דילקה משום "לא תקדישו" אלא צמס ונעשה צעל מוס, משום דאיכא למימר: הואיל ומעיקרא חס הוא, סבר "אף על פי שפול צו מוס – אקדישו ואקריבו". וכיון דלהקדשה מנינו [למימרא] לאסוקי אדעמיה דאקדישה – לקי. אצל צעל מוס מעיקרא, ממעי אמו – דיקלא צעלמא הוא. דאיכא למימר דלא אסיק אדעמיה [דמוין] לאקרוציה, אלא לדמי אקדישה, ולא לקי. שרוע = שנסתרה אחד מאצרוי. קלוט = שפרסמוי קלוטיס. כתובין בפרשה – ועלייהו כמיז "לא תקריבו", ודרשנין: לא תקדישו. שמה לא שנינו – שיהא חייג משום הקדשה אלא צממורה, לפי שהתמורה חלה על צעל מוס קבוע, וקדוש קדושה גמורה שאינה יולאה לחולין ליגזו וליעבד אפילו על ידי פדיון, אלא היא כשאר קדשים שקדם הקדשן את מומן. והן משנה לקמן צפרק שני (טו,ג), כדכמיז "עוב צרע או רע צטוב ואס המיר ימיר" וגו'. והואיל וקדושה גמורה היא – לוקה עליה אס המיר והציא צעלמא מוס שקדיש, ותפסה צממורת צהמת קודש צממיה. אצל הקדיש צעל מוס מעיקרא – לא אמייא דלילקי, דדיקלא צעלמא הוא, אלא אס כן הקריבו. נמנו וגמרו – משמע שדקדקו ולא מצאו יומר. ואס איתא דעל ידי תמורה מישתעי שית הויין – דהא איכא לאו ד"לא ימיר". אלא מאי – צעל מוס מעיקרו, ועל ידי הקדש, אמאי לקי? הא לא חיללא עליה קדושת מוצח כלל, דדיקלא צעלמא הוא, ולא אקדישה אלא לדמי. ליהא במיינו – הראוי למוצח. בעל מוס איכא במיינו – ראו למוצח, וכיון דאיכא צממיה ראו – איכא ציון, כיון דשקן מידי דמו, ואקדיש מידי דלא חזי. אפילו אקדישה לדמי נסכים – דהשתא ליכא ציון כל כך, שאין צממיה ראו לנסכים. ועוד: דהא לדמי אקדישה, אפילו הכי לקי.

תוספות

אלא בתם ונעשה בעל מוס – דאיכא למימר: הואיל מעיקרא תם הוא, סבר "אף על פי שפול בו מוס אקדישו ואקריבו". וכיון דלהקדשה, מצינו [למימרא] דאסוקי אדעמיה דאקדישו – לילקי. אבל בבעל מוס מעיקרו, ממעי אמו – דיקלא בעלמא הוא, ואיכא למימר דלא אסיק אדעמיה דחזי לאקרוציה. לשון רש"י. וקשה להרב רבינו מר: היכי מצינו למימר דלא אסיק אדעמיה לאקרוציה? והלא חתרו בו "לא תקריבו בעל מוס למזבח". והא קבל עליו התראה, ואמר "על מנת כן אני עושה", דבלאו הכי לא לקי? לכן נראה להרב ר"מ לפרש: דלא קאי רבי שמעון בן לקיש א"יבל תקדישו", אלא א"יבל תקטירו" וא"יבל תזריקו". והכי פירושו: לא שנו דעובר א"יבל תקטירו" וא"יבל תזריקו" – אלא כשהקדישו תם ונעשה בעל מוס, דכיון דחלה עליו קדושת מוצח קודם שחומס – אסיק אדעמיה דחזי להקדשה. אבל בעל מוס מעיקרו, קודם קדושה – דיקלא בעלמא הוא, דלא מסיק אדעמיה דחזי להקדשה, ולא לקי.

אפילו אקדיש לדמי נסכים לקי – והוא הדין מקדיש לדמי עולה. והא דאמר לקמן (יח,ב): המקדיש נקבה לעולה – ימכר ויפלו דמיו לעולה, צריך לומר דלקי. וכן הא דתנן פרק "כיצד מערימין" (תמורה כז,ב): אמר על הבהמה טמאה ועל בעלת מוס "הרי אלו עולה" – לא אמר כלום, "הרי אלו לעולה" – ימכרו ויביא בדמיהם עולה, צריך לומר דלקי.

עיונים

המקדיש בעל מוס לגבי מוצח עובר המקדיש בעלי מומים (ובכלל זה, בין שנולדו כבעלי מומים, ובין אלה שנפל בהם מוס לאחר לידתם) להקדשה על המוצח, הריהו עובר על חמישה לאוים שונים ("חמישה שמוט"), ולשיטת ר' יוסי בר' יהודה עובר אף באיסור נוסף. אכן, מלבד הלאוים הללו, הריהו עובר אף על מצות עשה "תמים יקריבו" (תרי"ג נדבא ג, ג) וראה לעיל דף ו.ב.

דנו ראשונים ואחרונים אם בכלל איסור זה דווקא מוס קבוע, אבל אם היה זה מוס עובר (שיתרפא עם הזמן) אין המקדיש עובר (וכן נראה מן הירושלמי נזיר ה,א). או שאף המקדיש בהמה שיש בה מוס עובר, הריהו בכלל איסור זה (רבינו גרשום, שיטמ"ק, רמב"א, וכן הוא בתרי"ב אמור).

ונחלקו האחרונים אם לוקה המקדיש בעל מוס למזבח, ולא חל ההקדש (כגון שאמר על בעלת מוס "הרי זו עולה"). שיש אומרים שאף שלא חל ההקדש הריהו לוקה (חזו"א). ויש אומרים שכיון שלא אמר המקדיש דבר שיש בו ממש, אף שהתכוון לאיסור, אינו לוקה על כך (מנ"ח).

אמאי לקי דיקלא בעלמא הוא רש"י פירש שהשאלה מתייחסת לאיסור ההקדשה, שאם

שאלמלא נאמר סלקא דעתך אמינא [יעלה על דעתך לומר]: הואיל ובני נח אין מצווין (אין נאסרים) אלא על קרבן המחוטר אבר כאשר הוא קרב בבמה דלהון [שלהם]. ובבעל מוס שאינו מחוסר אבר הם מותרים, דלמא אן נמי נקביל מינהון [שמה אצנו]. המקבלים קרבנות בני נח להקדשה במקדש, גם כן נקבל מהם] בעלי מומים שאינם מחוסרי אבר? לכך נאמר "ומיד כן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה כי משתתם בהם מוס בם לא יצרו לכם", ובהדגשה בכתוב זה קא משמע לן "מכל אלה" דלא מקבלינן [השמויע לנו הכתוב שאין אנו מקבלין] מידיהם כלל קרבנות בעלי מוס.

ג ושבים לבירור הברייתא. שנינו בה כי המקדיש בעלי מומים למזבח הריהו עובר בחמישה איסורים, ולדעת ר' יוסי בר' יהודה בשישה. מתקיף לה [מקשה על כך] ריש לקיש: מכלל הדברים עולה שבכל אופני הקדשת בעלי מומים קיים איסור זה, ואולם יש לשאול, שמה לא שנינו (נאמר דין זה) אלא בבעל חיים שמתחילתו היה תם (ללא מוס) שנעשה לאחר מכן בעל מוס ועמד זה והקדישו, שהריהו עובר על איסור, שמהאחר שהיה מעיקרו תם סבור היה המקדיש שניתן להקריבו. דאי [שכך אס] מדובר אף בבעל חיים שהיה בעל מוס מעיקרא [מתחילה] – אין זה מסתבר שייענש המקדיש על כך, שהרי כדיקלא בעלמא [דקל סתם] הוא זה, ובודאי לא העלה המקדיש על דעתו להקריבו, ומן הסתם הקדישו רק לדמיו, שימכר, והכסף שיתקבל עבורו ישמש לקרבן. אמר ליה [ג] ר' חייא בר יוסף לריש לקיש, בתשובה לשאלתו זו: אין לומר כדברך, שהמדובר רק בבעל מוס שהיה בתחילתו תם, שהרי "שרוע וקלוט" כתיב [נאמר] בפרשה ברשימת בעלי המומים שאינם קרבים, והני [ואלו] בעלי מומין מעיקרא נינהו [שמתחילה הם]. שכן ירך הארוכה מחבירתה ("שרוע"), או פוסה מחוברת ואינה סדוקה ("קלוט"), הם מומים מלידה.

אמר ליה [ג] ריש לקיש לר' חייא בר יוסף: שמה לא שנינו (למדנו) מ"שרוע וקלוט" שיש איסור אף בהקדשת בעלי מומים מתחילתם אלא רק כאשר מקדיש את בהמת החולין בעלת המוס בתמורה לבהמת הקדש, דתנן [שכך שנינו במשנה] להלך במסכתנן חומר (חומרה) יש בדין התמורה יותר מברין הזבח (קדשים) – שכן בתמורה קדושה חלה עליה בין על בהמת חולין תמה, ובין על בעל מוס קבוע (שאינו עובר). אבל המקדיש בעלי מומים למזבח ישירות שמה אין איסורו אלא במקדיש בעל חיים שהיה בתחילתו תם, ולא במקדיש בעל מוס מתחילתו? אמר ליה [ג] ר' יוחנן ברחיית דבריו אלה: האם לא שמיע [נשמעת. נראית] לך הא דבאמר ר' ינאי, בחבורה (בכנס חכמים) נמנו דעות החכמים השונות וגמרו (וסיכמו) כך: המקדיש בעל מוס להקריבה גבי [אצל] המזבח – הרי זה עובר משום חמישה שמוט. ואי [ואס] נעמיד את דברי הברייתא כשהקדיש את בעל המוס בדרך תמורה, יש להקשות: הרי עצם מעשה התמורה הוא נמי [גם כן]. איסור, ונמצא אפוא כי ששה איסורים הוויין [הריהו], דאיכא נמי [שהרי ישנו גם כן] הלאו של תמורה! השיב ריש לקיש: אלא מאי [מה] תאמר, כי מדובר בברייתא במקדיש בעל מוס מעיקרו, אם כן יש לשאול: אמאי לקי [מדוע לוקה] על כך, והרי כדיקלא בעלמא [דקל סתם] הוא, שכן לא היתה כוונתו מלכתחילה שיוקרב! אלא אמר ליה [ג] ר' יוחנן לריש לקיש בתשובה: עונש המלקות אינו משום שמקדיש דבר שאינו ראוי למזבח, כדקל, אלא מטעם אחר, ואין זה דומה למקדיש דקל, שכן במקדיש דיקלא [דקל] – לאו זילא מילתא [אין מוולוז הדבר]. שהרי הדקל מכלל מין בעצים הוא, עצים קרבים כקרבן על המזבח. ואילו המקדיש בעל חיים שהוא בעל מוס מעיקרא [מתחילה] – זילא מילתא [מוולוז הדבר]. כיון שרואה אתה דשביק [שעזב] הוא מלהקדיש בעל חיים תמים, ואקדיש [והקדיש] בעלי מומין.

ומשום כך, הריהו מיחייב [מתחייב] בעונש על הקדשה זו.

ד לישנא אחרינא [בזוין אחר] אמר ליה [ג] ר' יוחנן לריש לקיש: אפילו הכי [כך] שדומה המקדיש בעל מוס מעיקרו כמקדיש דקל, מכל מקום הקדשת בעל מוס מעיקרו בזיא מילתא [בזוין הדבר]. משום שהמקדיש דקל, כיון שליכא [אין] שייכת הקדשה לקרבן במיינו של הדקל – אין בהקדשה זו בזיון, ולכן לא לקי [אינו לוקה] המקדיש על כך, לאפוקי [להוציא, למעט] המקדיש בעל מוס, כיון דאיכא [יש] במיינו בעלי חיים שאין בהם מוס, הקרבים על המזבח, ואילו הוא הקדיש דווקא בעל מוס – הרי זה בזיון, ומשום כך לקי [לוקה] על כך.

ה בעקבות דבריו אלה של ר' יוחנן אמר רבא: השתא דאמור טעמא [עכשיו שנאמר מה הטעם] במקדיש בעל מוס דלקי [שלוקה] – משום דבזיא מילתיהו [שבזוים דבריו], אם כן אפילו למקדיש ליה [אותו, את בעל המוס] לדמי נסכים (שבכסף שיתקבל במכירתו, ייקנו נסכים) – נמי לקי [גם כן לוקה]. שהרי אף זה בזיון הוא. ומעירים: תניא כוותיה [שנויה ברייתא כשיתסו] זו של רבא:

המדובר בבעל מוס מעיקרו, הרי הוא ענין עץ סתם, ולא עלה כלל על דעתו של המקדיש להקדישו למזבח, שהרי ידע שאין הוא ראוי לכך, והקדישו רק כדי שימכר ויביא בדמיו קרבן. ותמהו התוס' (ר"ה אלא בתם) על כך, שהרי התרו בו עדים ואמרו לו שלא יקריבו על המזבח, וקבל על עצמו התראה זו ואמר שעל מנת כן אני עושה (שהרי אם לא היתה התראה וקבלתה, בודאי שאין מלקות, שאין נענשים בעונש אף בלא התראה). הרי אפוא שהעלה על דעתו להעלותו למזבח! ומשום כך פירשו התוס' שאין השאלה מתייחסת לאיסור ההקדשה, אלא לאיסור ההקטרה ההוריקה.

אורה ההלכה

חומר בתמורה מוצח שכן קדושה חלה עליה על בעל מוס קבוע הממיר בהמת קודש בבהמת חולין, בין המיר תמימה בבעלת מוס (קבוע. וראה שם הי"ג) או בעלת מוס בתמימה – הרי זו תמורה ולוקה. כמשנה להלן. (רמב"ם ספר קרבנות הלכות תמורה פ"א הי"ד).

למקדיש ליה לדמי נסכים המקדיש בהמה בעלת מוס למזבח, ואפילו לא הקדישה אלא לדמי נסכים – לוקה, מפני שבזיון קדשים הוא. כרבא. (רמב"ם ספר עבודה שם הי"ב).

מסורת הש"ס

ב. יומא נב, תמורה טז,ב. תוספתא תמורה פ"א כד.

ג. תוספתא תמורה פ"א י. תי"כ ויקרא כב, כ.

גרסות

מכל אלה דלא מקבלינן יש כתי"י בהם חסרות מילים אלה.

ועובר יש בכת"י: עובר ובכתי"י ובש"י חסרה מילה זו.

מעיקרא נינהו יש בכת"י: בעלמא נינהו.

חומר בתמורה מוצח בכתי"י ועוד: חומר בתמורה ובש"י:

חומר בתמורה מבקדשים. עליה על בעל מוס בכתי"י: על בעל מוס.

המקדיש בעל מוס בכתי"י: המקריב בעל מוס.

חמשה שמוט יש בכת"י וכן ברבינו גרשום: חמשה לאוין.

מיחייב יש בכת"י: ליחייב. לא לקי יש כתי"י בהם מילים אלה חסרות.

דבזיא מילתיהו בש"י: דבזיא מילתא.

אפילו למקדיש ליה לדמי נסכים בכתי"י ועוד: אפילו מקדיש לדמי נסכים ובש"י: אפילו אקדיש.

הבל ממיריז

נאמר: "ושור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אותו ולגדר לא ירצה" (ויקרא כב, כג). ודורשים: "נדבה תעשה אותו" – זה קדשי בדק הבית. שאין בעלי מומים אלה כשרים להקרבה על המזבח, אלא יימכרו ודמיהם ילכו לדברים הנצרכים לאחזקת בית המקדש. ועדיין אומר שאין לי בדינם של בעלי מומים אלה שכשרים להקדשתם לצרכי

בדק הבית אלא באופן הקדשה של נדבה, שבכגון זה אם אבדו – אינו צריך להביא אחרת תחתיהם, ואולם המקדיש בעלי מום לבדק הבית באופן הקדשה של נדר, מנין לנו, שאף הם בכלל? – לכך תלמוד לומר בהמשך הפסוק "ולגדר" – ללמד שמקדיש בעל מום לצרכי בדק הבית אף בדרך נדר (שהמילים "ולגדר" – ללמד מתפרשות לפניו ולאחריהן: "נדבה תעשה אותו", "תעשה אותו ולגדר"). ומבררים עוד: יכול הותר להקדיש בעלת מום אפילו

שלא לבדק הבית אלא לקדשי מזבח? – לכך תלמוד לומר "ולגדר לא ירצה", וכתוב זה כוונתו לקדשי מזבח (שיש בהם ריצוי, כפרה). ומבררים עוד: אין לי ללמוד מפסוק זה איסור על הקדשת בעלת מום למזבח אלא כשמקדישה בנדר, ואולם כשמקדישה בנדבה ("הרי זו") מנין לנו שאף היא בכלל איסור? – לכך תלמוד לומר "נדבה". רבי אומר ככוונת הכתוב "לא ירצה": באיסור ההקדשה של קרבן שעניינו הרצאת גופו (הקרבתו למזבח, שבכך כפרתו) הכתוב מדבר, ולא בהקדשה לדמיו, לבדק הבית. ותוהים: דברי רבי אלו היינו [זהו] כדברי התנא קמא [הראשון] הסבור אף הוא שאי אפשר להקדיש בעלת מום למזבח, ובמה נחלקו? מאי לאו בהא קמיפלגי [האם לא בזה הם חולקים] שהתנא קמא סבר [הראשון סבור] שלא רק המקדיש בעלי מומים להקרבה על המזבח עובר ולוקה על כך, אלא אפילו רק אקדישה [הקדישן] לדמי נסכים – נמי לבי גס כן [וקה]. וכשיטת רבא. ואילו רבי סבר [סבור]: אמנם המקדיש בעלת מום בהרצאת גופו (להקרבה על המזבח) – נמי לבי גס כן [וקה]. אבל בהקדשה לדמי נסכים – לא לבי [אינו לוקה]. ושלא כשיטת רבא. ונמצא איפוא ששיטת רבא קשורה

במחלוקת תנאים אלו. ומסכמים: אכן שמע מינה [למד ממה] שכן הוא.

ונפנים לבירור הנאמר עוד בברייתא. בברייתא נדרשו המילים "נדבה תעשה", "ולגדר לא ירצה" בכמה אופנים. ומעתה יש לשאול: אלא המלה "אותו" שלא נדרשה בברייתא למה לי (מה היא מלמדתנו?) ומשיבים: לכדתניא [לכונן שנוניה ברייתא]: במילים "נדבה תעשה אותו" – בא הכתוב למעט: דווקא אותו (בעל המום) תעשה (תקדיש) נדבה לבדק בית המקדש ואולם אי (אין) אתה עושה (מקדיש) תמים הראוי להעלותו למזבח כנדבה לצורך בדק הבית. מיכן (מכאן) אמרו חכמים: המקדיש תמימים לבדק הבית – עובר בעשה (אותו אתה עושה, ואין אתה עושה תמים). ומנין שהוא עובר אף באיסור לא תעשה – שכן נאמר בראש הפרשה "וידבר ה' אל משה לאמר" (ויקרא כב, יז) – לימד הכתוב מכאן על כל האמור לאחר מכן בגוף הפרשה שהיא באיסור לאו (לא תעשה), אלו דברי ר' יהודה. הוא שאל משה למה ליה [לן] בר קפרא לרבי בהסבר הדברים: דכתיב [שכן נאמר] בפסוק "לאמר", וכונת הכתוב – הציווי "לא" הוא שנאמר בדברים הבאים כפרשה, לומר שהעובר עליהם עובר בלא תעשה. ומביאים עוד בהסבר דברי ר' יהודה. בי רבי אמרי [חכמי בית המדרש של רבי אומרין] שכן דיבר ה' אל משה: "לא" הוא שגמור לבני ישראל בענין הדברים האמורים בפרשה זו לומר שכל האמור בה בכלל לא תעשה.

ב בברייתא (ברך ו,ב) שנינו כי בכלל האיסורים שעובר המקדיש הם "בל תקטירו כולו" ו"בל תקטירו מקצתו". ודנים בדבר. [ראשון] שחלקו אמר: בשאלה הבאה: המעלה אברי בעלי מומין לגבי (על) המזבח להקריבם, אמר רבא: עובר משום "בל תקטירו כולו" ומשום "בל תקטירו מקצתו". אמר אביי: אינו לוקה על שניהם, שהרי כלל הוא שאין לוקין על לאו שבכללות (כתוב אחד בתורה שממנו נלמדים כמה איסורים), וכאן שני האיסורים זה שבהקטרת כולו וזה שבהקטרת מקצתו נלמדים מכתוב אחד ("ואשה לא תתנו מהם", ויקרא כב, כב). מיתיבי [מקשים] על שיטת אביי ממה ששנינו בברייתא: המקדיש בעלי מומין לגבי מזבח – עובר משום חמישה שמות (איסורים), ובכלל חמשת האיסורים הללו שנויים הלוו האיסורים הללו שנויים בפרשת מקצתו, הרי שהעובר על שניהם – לוקה. והרי זו איפוא תיובתא [קושיה חמורה] לשיטת אביי! אמר אביי ברחיית הקושיה: בגברי קתני [בשני אנשים נפרדים שנינו] דברים אלה, שהאחד מקטיר את כולו, והאחר מקטיר את מקצתו. ואולם אדם אחד שהקטיר את כולו – אינו מתחייב מלקות אלא על אחד מהם. ומקשים על דבריו: אין לומר כן בברייתא, שהרי אי [אם] מדובר בה כדברין בגברי [בשני אנשים] נפרדים – לשון זה ששנינו בברייתא "עובר משום חמישה שמות..." אינה מדוייקת, אלא "עוברין משום חמישה שמות" מיבעי ליה [צריך היה לן] לומר! אלא פשיטא [פשוט] הוא שמדובר בברייתא בחד גברא [באדם אחד] שהקטיר את כולו,

עיונים

ומנין אף בלא תעשה אף שנאמר לפנינו שאיסור הקדשת תמימים לבדק הבית הוא בלא תעשה (וכן הוא לעיל ו,א): "המקדיש תמימים לבדק הבית – אף על פי שהוא בלא תעשה...". כתב הרמב"ם שאין הוא עובר אלא באיסור עשה. שכן נלמד הוא מהכתוב "נדבה תעשה אות" – אותו אתה עושה נדבה לבדק הבית, ואין אתה עושה תמימים נדבה לבדק הבית, חוה לאו הבא מכלל עשה שהריהו עשה. ותמה עליו הכסי"מ, שהרי בגמרא כתוב במפורש שהמקדיש תמימים עובר בלא תעשה. והיו שתירצו שהלימוד שהובא כאן מהפסוק אינו אלא אסמכתא, ואין בכך לא תעשה מן התורה. וראיה לכך הביאו מלשון הגמרא לעיל (ה,ב – ו,א), שבכל הראיות המרובות שהובאו לענין מחלוקת אביי ורבא השתמשו בלשון "יהי... דרחמנא אמר...", ואילו כאשר הובאה הראיה מדין המקדיש תמימים לבדק הבית לא אמרו בלשון זו. ומכאן, שאין זה לא תעשה מן התורה, אלא רק איסור עשה (לחי"מ). אכן יש שהקשו על כך מלשון הגמרא לעיל (ו,א), שאומרת בפשטות שעובר על לא תעשה. ועוד, שכל הראיות שהובאו לעיל בגמרא עסקו בעובר על איסור לא תעשה, ולא בעובר על עשה! (עמק המלך). ויש שתירצו שדברי הגמרא שלפנינו שהמקדיש תמימים לבדק הבית עובר אף בלא תעשה, הם כשיטת ר' יהודה, ונחלקו עליו חכמים הסבורים שאין בו אלא איסור עשה, ופסק הרמב"ם כחכמים (משני"מ. ברכת הובח).

אברי בעלי מומין לגבי מזבח אמר רבא... אמר אביי... גרסה זו המוסיפה את דברי אביי לדברי רבא, באה להורות כי מחלוקת היא, בין אביי ורבא, אם לוקים על לאו שבכללות, שלדברי אביי אין לוקים על לאו שבכללות, ולכן לוקה רק פעם אחת (וכן מצויינת דעה זו, כשיטת אביי במקומות אחרים בתלמוד).

אכן, יש שהחליפו את יחסו הדעות לאומריהן, שלדעתם רבא הוא הסובר שאין לוקים על לאו שבכללות, ואביי סבור שלוקים על לאו שבכללות (רמב"ם בספר המעוות). וטעמו של דבר, לפי שנקבעה הלכה שאין לוקים על לאו שבכללות, וכלל הוא שבכל מחלוקות אביי ורבא הלכה כרבא (מלבד מקרים מפורשים). ומכאן, שדעתו של רבא היא זו שאין לוקים על לאו שכוה (כסי"מ).

אולם יש ראשונים הסבורים שדעת רבא במעלה אברי בעלי מומים על המזבח היא, שלוקים על לאו שבכללות, אף שבשאר מקומות אין לוקים לדעתו על לאו שכוה. לפי שרבא סבור שאין זו הלכה

תמורה

נדבה תעשה אותו – לנגל מוס, לדמי קדשי בדק הבית. ולמונח לא אפשר לאקרוינה, דהא כמיז (ויקרא כג) "לא תתנו מהס" וגו'. אין לי – רצוי להתפסם צעל מוס לנדק הבית. אלא על ידי נדבה – כגון "הרי זו לנדק הבית". נדר מנין – שאם אמר "הרי עלי נהמה לדמי בדק הבית" שמהוה להפריש צעל מוס – תלמוד לומר "ולגדר".

והכי נמי דריש: "נדבה תעשה אותו ולגדר" – כלומר, וכן לגדר. לא ירצה אלו קדשי מזבח – דשייכא צפו הרל"אה. אין לי אלא נדר – ד"נדר" סמוך ל"לא ירצה", ומשמע דאם נדר "הרי עלי עולה" – לא יציא צעלת מוס. נדבה מנין – שאין רשאי לומר על צעלת מוס "הרי זו למונח". תלמוד לומר נדבה – "ולגדר לא ירצה". והכי מיריש: נדבה אשר תעשה אותו, או נדר – לא ירצה. רבי אמר לא ירצה בהרצאת גופו הכתוב מדבר – שלא יקרינו. והיינו נמי קדשי מונח, כהנא קמא. וקביע אלא אותו למאי אתא – כלומר, מינח כוליה קרף מוקמת לדשא, דקא דרשת האי נדבה וקד. אלא אותו – דכתיב (שס) "נדבה תעשה אותו" למה לי? אותו – צעל מוס אחת מקדיש לנדק הבית כו'. עובר בעשה – אהאי עשה, דאמרינן: ואי אחת מקדיש תמימים. דהיינו לאו הנא מכלל עשה, ועשה הוא. לא נאמר בדברים – כלומר צהיהא פרשה. לא אמור – כלומר הכי אמר הקדוש ברוך הוא: "לאו" אמור להם לישאל, דלאו איכא הכא. דאי עברי אהן פרשה – עוברין בלאו. אברי כו' – הגמחים כמשפט עולה. על לאו שבכללות – דהקטרט כולו ומקלמו מחד לאו נפקי, "ואשה לא תתנו מהס", כדפרישית לעיל. אכל לכולהו איכא לאו לכל חד וחד. דהקטש נפיק מ"כל אשר זו משום לא תקרינו" ודרשינן ליה לעיל (ו,ג): לא תקדישו. ושמיטה – מ"לא תקרינו אלה לה" דגבי "עורט או שזור". וזריקה – מ"לא תקרינו" דגבי "מעון וכמות" (ויקרא כג). והאי "אין לוקין" דאמר אביי – אין לוקין תמיז קאמר, אכל חדא לקי. ואליבא דמאן דאמר חדא מיהא לקי אלאו שבכללות, בשילהי פרק "כל שעה" (פסחים מא,ב). לשון רש"י. וכן מוכח הסוגיא.

ואי אתה עושה תמים נדבה לבדק הבית בכתוי"מ: ואי אתה עושה תמימים לבדק הבית ובש"מ: ואי אתה מקדיש תמימים לבדק הבית. ומנין אף בלא תעשה בכתוי"מ: אותו תעשה נדבה בכתוי"מ: אותו אתה עושה נדבה ובש"מ: אותו אתה מקדיש לבדק הבית.

ובי רבי אבמי נסכים – לא לבי גס כן [וקה]. וכשיטת רבא. ואילו רבי סבר [סבור]: אמנם המקדיש בעלת מום בהרצאת גופו (להקרבה על המזבח) – נמי לבי גס כן [וקה]. אבל בהקדשה לדמי נסכים – לא לבי [אינו לוקה]. ושלא כשיטת רבא. ונמצא איפוא ששיטת רבא קשורה במחלוקת תנאים אלו. ומסכמים: אכן שמע מינה [למד ממה] שכן הוא.

ב בברייתא (ברך ו,ב) שנינו כי בכלל האיסורים שעובר המקדיש הם "בל תקטירו כולו" ו"בל תקטירו מקצתו". ודנים בדבר. [ראשון] שחלקו אמר: בשאלה הבאה: המעלה אברי בעלי מומין לגבי (על) המזבח להקריבם, אמר רבא: עובר משום "בל תקטירו כולו" ומשום "בל תקטירו מקצתו". אמר אביי: אינו לוקה על שניהם, שהרי כלל הוא שאין לוקין על לאו שבכללות (כתוב אחד בתורה שממנו נלמדים כמה איסורים), וכאן שני האיסורים זה שבהקטרת כולו וזה שבהקטרת מקצתו נלמדים מכתוב אחד ("ואשה לא תתנו מהם", ויקרא כב, כב). מיתיבי [מקשים] על שיטת אביי ממה ששנינו בברייתא: המקדיש בעלי מומין לגבי מזבח – עובר משום חמישה שמות (איסורים), ובכלל חמשת האיסורים הללו שנויים הלוו האיסורים הללו שנויים בפרשת מקצתו, הרי שהעובר על שניהם – לוקה. והרי זו איפוא תיובתא [קושיה חמורה] לשיטת אביי! אמר אביי ברחיית הקושיה: בגברי קתני [בשני אנשים נפרדים שנינו] דברים אלה, שהאחד מקטיר את כולו, והאחר מקטיר את מקצתו. ואולם אדם אחד שהקטיר את כולו – אינו מתחייב מלקות אלא על אחד מהם. ומקשים על דבריו: אין לומר כן בברייתא, שהרי אי [אם] מדובר בה כדברין בגברי [בשני אנשים] נפרדים – לשון זה ששנינו בברייתא "עובר משום חמישה שמות..." אינה מדוייקת, אלא "עוברין משום חמישה שמות" מיבעי ליה [צריך היה לן] לומר! אלא פשיטא [פשוט] הוא שמדובר בברייתא בחד גברא [באדם אחד] שהקטיר את כולו,

וללפי תרי. אלא מילי מילי קמני: שאם הקטיר כולו – עובר משום "צל תקטירו כולו", או אם אדם אחד מקטיר מקלמו – לוקה משום מקלמו, אכל אי מקטיר חד לכולהו – לא לקי אלא משום כולו.

תוספות

אביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות – פירש רש"י: דהא "אין לוקין" דאמר אביי – אין לוקין תרתי קאמר, אבל חדא לקי. ואליבא דמאן דאמר חדא מיהא לקי אלאו שבכללות, בשילהי פרק "כל שעה" (פסחים מא,ב). לשון רש"י. וכן מוכח הסוגיא.

ואי אתה עושה תמים נדבה לבדק הבית בכתוי"מ: ואי אתה עושה תמימים לבדק הבית ובש"מ: ואי אתה מקדיש תמימים לבדק הבית. ומנין אף בלא תעשה בכתוי"מ: אותו תעשה נדבה בכתוי"מ: אותו אתה עושה נדבה ובש"מ: אותו אתה מקדיש לבדק הבית.

ובי רבי אבמי נסכים – לא לבי גס כן [וקה]. וכשיטת רבא. ואילו רבי סבר [סבור]: אמנם המקדיש בעלת מום בהרצאת גופו (להקרבה על המזבח) – נמי לבי גס כן [וקה]. אבל בהקדשה לדמי נסכים – לא לבי [אינו לוקה]. ושלא כשיטת רבא. ונמצא איפוא ששיטת רבא קשורה במחלוקת תנאים אלו. ומסכמים: אכן שמע מינה [למד ממה] שכן הוא.

ב בברייתא (ברך ו,ב) שנינו כי בכלל האיסורים שעובר המקדיש הם "בל תקטירו כולו" ו"בל תקטירו מקצתו". ודנים בדבר. [ראשון] שחלקו אמר: בשאלה הבאה: המעלה אברי בעלי מומין לגבי (על) המזבח להקריבם, אמר רבא: עובר משום "בל תקטירו כולו" ומשום "בל תקטירו מקצתו". אמר אביי: אינו לוקה על שניהם, שהרי כלל הוא שאין לוקין על לאו שבכללות (כתוב אחד בתורה שממנו נלמדים כמה איסורים), וכאן שני האיסורים זה שבהקטרת כולו וזה שבהקטרת מקצתו נלמדים מכתוב אחד ("ואשה לא תתנו מהם", ויקרא כב, כב). מיתיבי [מקשים] על שיטת אביי ממה ששנינו בברייתא: המקדיש בעלי מומין לגבי מזבח – עובר משום חמישה שמות (איסורים), ובכלל חמשת האיסורים הללו שנויים הלוו האיסורים הללו שנויים בפרשת מקצתו, הרי שהעובר על שניהם – לוקה. והרי זו איפוא תיובתא [קושיה חמורה] לשיטת אביי! אמר אביי ברחיית הקושיה: בגברי קתני [בשני אנשים נפרדים שנינו] דברים אלה, שהאחד מקטיר את כולו, והאחר מקטיר את מקצתו. ואולם אדם אחד שהקטיר את כולו – אינו מתחייב מלקות אלא על אחד מהם. ומקשים על דבריו: אין לומר כן בברייתא, שהרי אי [אם] מדובר בה כדברין בגברי [בשני אנשים] נפרדים – לשון זה ששנינו בברייתא "עובר משום חמישה שמות..." אינה מדוייקת, אלא "עוברין משום חמישה שמות" מיבעי ליה [צריך היה לן] לומר! אלא פשיטא [פשוט] הוא שמדובר בברייתא בחד גברא [באדם אחד] שהקטיר את כולו,

ומוחלטת שאין לוקים על לאו שבכללות, אלא יש מקרים שבהם הכל מודים שלוקים על לאו שבכללות, ויש מקרים שנחלקו בדבר (רמב"ן, רשב"א, תו"ר"ד בפסחים. שו"ת רדב"ז). ויעיין עוד בקטע הבא.

לאו שבכללות עיקר הגדרת "לאו שבכללות" הריהו – כתוב אחד המלמד כמה איסורים. אכן יש מהראשונים שהבחינו בין סוגים שונים של לאו שבכללות. שיש שחילקו בין איסור שפרטיו מפורשים במקרא, כגון איסור זה הנידון בסוגייתנו של הקטרת כולו והקטרת מקצתו, וכן איסור אבילת קרבן נא ומבושל (פסחים מא) – שבכך נחלקו חכמים אם לוקים על לאו שבכללות או אין לוקים עליו. ובין איסור שאין פרטיו מפורשים בכתוב (כגון "לא תאכלו על הדם", ויקרא יט, כו, שממנו נלמדים כמה איסורים שאין פרטיהם מפורשים בפשט הדברים: איסור אבילה קודם התפילה, איסור אבילת בהמה קודם תצא נפשה, אזהרה לבן סורר ומורה, ועוד) – שבו הכל מודים שאין לוקים (תוס' סנהדרין סג,א).

ויש שחילק אף באיסור שאין פרטיו מפורשים בכתוב, בין כתוב שהאיסורים הנלמדים ממנו יש בהם מן המשותף (וכגון הכתוב "רק השמר לך ושמור נפשך מאד" דברים ט, ט, שלמדים ממנו כמה וכמה איסורי שמירה וזהירות בהנהגת אדם, אך ענינם שוה) – שאין זה בטר לאו שבכללות. לבין כתוב שממנו נלמדים כמה איסורים שאין בהם דבר משותף (וכגון האיסורים הנלמדים מילא תאכלו על הדם) – שהוא בכלל לאו שבכללות, שאין לוקים עליו (יד מלאכי. ראש יוסף).

אורה ההלכה

המקדיש תמימים לבדק הבית אסור להקדיש תמימים לבדק הבית, והמקדיש עובר בעשה (ובלא תעשה. כסי"מ, וראה לח"מ). כגמרא. (רמב"ם ספר הפלאה הלכות ערכין חורמים פ"ה ה"ז).

המעלה אברי בעלי מומין לגבי מזבח המקטיר אימורי בעלי מומים על המזבח – לוקה. כרבא (וראה כסי"מ). (רמב"ם ספר עבודה הלכות איסורי מזבח פ"א ה"ד).

מלקות על לאו שבכללות אין לוקים על לאו שבכללות. כגמרא במסכת סנהדרין, וכאביי. (רמב"ם ספר שופטים הלכות סנהדרין פ"ח ה"ב).

מסורת הש"ס

א. תמורה ז,ב. ילק"ש תורה תרמא. תרמב. עיין תוי"כ ויקרא כב, כג.

ב. תוי"כ שם. ילק"ש תורה תרמב.

ג. תוי"כ שם. עיין ירושלמי נויר פ"ה ה"א

ד. פסחים מב,א.

ה. פסחים כד,א. מא,ב. נויר לח,ב. ב"מ קטו,ב. סנהדרין סג,א. מנחות נח,ב. כריתות ד,ד. ילק"ש תורה קצו. תרטו. תשי. תתנפ.

ו. תמורה ו,ב. תוספתא מכות פ"ה ד. תמורה פ"א י. תוי"כ ויקרא כב, כ. ילק"ש תורה תרמא.

גרסות

יכול אמילו קדשי מזבח – זה קדשי מזבח בכתוי"מ ועוד חסר קטע זה.

בהרצאת גופו נמי לקי בכתה"י: בהרצאת גופו הוא דלקי.

ואלא אותו – לא לאמר בכת"י חסר קטע זה.

אותו למה לי בכת"י"מ: אותו למאי אתא.

נדבה תעשה אותו בכת"י"מ חסרות מילים אלו.

אותו תעשה נדבה בכת"י"מ:

אותו אתה עושה נדבה ובש"מ: אותו אתה מקדיש לבדק הבית.

ואי אתה עושה תמים נדבה לבדק הבית בכתוי"מ: ואי אתה עושה תמימים לבדק הבית ובש"מ: ואי אתה מקדיש תמימים לבדק הבית.

ומנין אף בלא תעשה בכת"י"מ: אין לי אלא בעשה ומניין אפילו בלא תעשה.

לימד על הפרשה – דכתיב לאמר בכת"י"מ ועוד חסר קטע זה.

המעלה אברי בעלי מומין יש בכת"י: המעלה אברים בעלי מומין.

חמשה שמות יש בכת"י: חמשה לאוין.

עובר משום בל תקטירו כולו יש בכת"י: לוקה משום בל תקטירו כולו.

אמר אביי יש כת"י בהם מילים אלה חסרות.

אמר אביי בגברי בכת"י"מ: אך אביי בגברי ויש בכת"י:

אמר רב הונא בגברי ובש"מ: אמר רב כהנא בגברי.

אפיק חדא מינייהו — או כולו או מנאמא, ועייל קבלת הדס דנפקא מ"לא מקרינו" ד"מיד בן נכר". וקפריין: קבלת הדס למנא קמא לית ליה, וקמשיי תמשה. רישא רבנן — כלומר, רישא רבנן היא, דלא ממייצא אקבלת הדס, ואפילו הכי קא משיב תמשה, וקשיא לאניי.

משנה הכהנים ממירים בשלהן —

קרינות שהפריש הכהן לעלמו, אם המיר בהן — נתפסים בתמורה. לא בחטאת ואשם — שנתן לו ישראל שיקרינו עליו, אם המיר בו הכהן — אינו עושה תמורה על ידו. דהא אין לו חלק בו אלא משעת הקטרת אימורין ואילך, וזכה צבטה. ואמר צבטיהא צבטיהא פירקא: אין אדם מתפס בדבר שאינו שלו. ולא בכבוד — שנתן לו ישראל. וטעמא מפרש הכא צבטיהא גופה. מפני מה אין הוא, ומחיים הוא נותנו לו, ואין ישראל מתכפר בו? כשם שאין הכהנים ממירין בחטאת ואשם — דהא ודאי פשיטא לן דאינו זוכה בהן אלא מהקטרת אימורין ואילך. מה לי אינו ממיר בחטאת ואשם — כלומר, דין הוא שאין כהנים ממירין בחטאת ואשם כו'. הוא ותמורתו — מקיש התמורה להקדש עלמו, היכן קדושה חלה על ההקדש — צבית הצעלים, אף תמורה לא תחול אלא צבית הצעלים. אצל צבית כהן — לא חילא לגמרי, הלכך אין כהן ממיר צביתו. אצל ישראל, אם המיר בו — נתפס בקדושה, שהרי נרשמו חלה קדושה על הכבוד.

גמרא

מוכרין אותו תמים חי — השתא משמע: בין זמן המקדש, בין זמן היה. והכי משמע: אם צבית המקדש קיים — מוכרין אותו כהן לכהן חי, ואותו כהן יקרינו. אצל שמוט — לא, דבזמן קדשים הוא, דלא אורח ארעא לעשות סמורה צביר שקרב ממנו למוצה. ואי זמן זה הוא — מוכרין אותו תמים חי, בין כהן לכהן בין כהן לישראל, והלוקח ימתין עד שיפול בו מוט ואכלנו. דכור זמן זה משתפל בו מוט — אין בו אלא איסור גזל גזול את הכהן, ואם מכרו כהן או נתנו לו — מותר לאכול. וכדאמרין צבירות [צפיק "כל פסולי המוקדשין"] (לג,ג) גבי צביר צעל מוט (כל פסולי המוקדשין), צבית הלל ממירין, ואפילו גוי מותר לאכול הימנו. אצל תם שמוט זמן זה לית. ומקדש בו כהן את האשה — דממוניה הוא. לא שנו — דכהן יכול למוכרו חי. אלא בזמן הזה — דלא קאי להקדשה. ואית לכהן זכיה בגויה — מחיים, דזמן זה נמי הוה הצבורות לכהנים.

אין מוכרין אותו תמים חי — דלית לכהן זכיה בגויה אלא מהקטרת אימורין ואילך. מי איכא תם שחוט — הא הוה קדשים צמון. מי קתני שחוט לא — דמשמע מינה דלאו זמן זה. דזמן זה ליתא תם שחוט. הא גופא קמשמע לן — כלומר, מאי דקתני צבטיהא גופה אינטרין לאשמועינן, דמוכרין אותו תמים חי. דסקלא דעתך דלית צבו זכיה עד שיפול בו מוט, ולא משום דמיוק מינה: שמוט — לא. דהא זמן זה קמיייר, וזמן זה ליתא תם שחוט.

תוספות

שאין זכין בחייהו — ואם תאמר: ואי זכין בהן בחייהו, היכי מימר? למאן דאמר בגמרא בתר מתכפר אזלינן? ויש לומר: דרצה לומר אף בתר מתכפר, ולאו לאפוקי בעלים אתי.

לא שנו אלא בזמן הזה — ואם תאמר: האמר פרק "שור שנגח הפרה" (בבא קמא נג,ב): שור ושור פסולי המוקדשין שנתנו — אביי אמר: חצי נזק. ומוקי לה במועד, אבל שור של פסולי המוקדשין — פטור. אלמא לאו "ירעהו" קרינא ביה, וקאמר התם נמי דשור של הדיט שנגח שור של פסולי המוקדשין — חייב. אלמא משמע דקרינא ביה "ירעהו"! וצריך לומר: דקמיייתא מיירי — בכבוד דלא מצי פריק, וברייתא — בשאר קדשים דפריק להו במומן. והתם בזמן הזה איירי, שהרי האמוראים דאיירי התם עלה לא הוו בזמן הבית, ואפילו הכי קאמר התם דלאו ממונו הוא. ואם כן קשה: דהכא אמר דממונו הוא בזמן הזה? וצריך לומר: דהכא איתייא כרבי יוסי הגלילי, וההיא דהתם — כרבנן. ואף על גב דבפרק קמא דבבא קמא (ג,ב) אמר: [ולשנן] הא — כרבי יוסי (והא — כרבנן), צריך לומר: דלפי זה לא מיתוקמא ההיא סוגיא דפרק "הפרה".

להקריבה חי. **איתבייה** [הקשה לו] **רבא** לרב נחמן מדיוק לשון המשנה: "מוכרין אותו תמים חי" ומכאן נדייק: כשהוא חי — אין [כו] נמכר הבכור, ואילו כשהוא שחוט — לא נמכר. ומעתה נברר: **אימת** [אימותי. מתי] לגבי איזה זמן נשנו דברים אלו, **אילימא** [אם תאמר] בזמן הזה שאין בית המקדש קיים — **מי איכא** [האם יש] בימינו **תם שחוט**? והרי אסור לשחוט את הבכור, שהוא קדוש בקדושת קרבן, והשוחטו הריהו כמקריב קדשים מחוץ למקדש ואסור בהנאה! **אלא פשיטא** [פשוט] שמדובר בזמן שבית המקדש קיים, וקתני נמי [ושנינו גם כן] במשנה (מעשר שני פ"א מ"ב) בענין הבכור שמוכרין אותו תמים חי (אלמא אית ליה [מכאן] נסיק שיש לו) **לכהן זכיה בגויה** [וב] ויכול הוא למוכרו, ושלא כשיטתך? ודחה רב נחמן: לא, אין להביא מכאן ראייה כנגד שיטתי, שכן אפשר לומר כי לעולם משנה זו עוסקת בזמן הזה, ואולם מי קתני [האם שנינו בה]. בגוף דברי המשנה שמוכרין אותו תמים חי — אין [כו]. **שחוט** — לא, אלא יש לומר שהמשנה מדברת בזמן הזה, והא גופא אתא לאשמועינן [ודין זה כשלעצמו באה להשמיענו]: שבזמן הזה נמי [גם כן] — מוכרין אותו בהיותו תמים חי, ואין בו התייחסות לתם שחוט.

קיונים

אילימא בזמן הזה... אלא פשיטא בזמן שבית המקדש קיים — הקשו האחרונים על שאלתו של רבא על רב נחמן, שהרי ניתן להעמיד כך את דברי המשנה: יש מקרה שמוכרים אותו חי, והרי זה נוהג בזמן הזה. ואולם שחוט לעולם אין מוכרים, לא בזמן הזה (שאין תם שחוט), ולא בזמן בית המקדש (משום כיוז קדשים), שהרי לא חלק רב נחמן על סברה זו (יעק"א). והיו שתייצו שהנחתו של רבא היתה שמן הסתם מתייחסת המשנה לזמן מוגדר, או לזמן הבית, או לאחר החורבן. שאין דברי משנה מתייחסים לשתי תקופות אלה יחד, אלא אם כן נשתנה בה במפורש הלשון "בפני הבית ושללא בפני הבית", או כעין לשון זו (יוסי"ד).

אורה ההלכה

אין הכהנים ממירין וכו' — אין הכהנים ממירים בקרבן חטאת ובקרבן אשם. שאף על פי שהם

והרי זו איפוא תיובתא [קושיה חמורה] לשיטת אביי! אמר אביי בתשובה: אכן כבריייתא מדובר באדם אחד, והוא עובר על חמישה איסורים, ואולם אינו לוקה גם על הקטרת כולו וגם על הקטרת מקצתו, ובאשר לשאלה: אם כן אין כאן אלא ארבעה איסורים ולא חמישה, אפיק [הוציא] מן הברייתא את המילים "ומשום הקטרת מקצתו", ועייל [והכנס] במקומם את המילים "ומשום קבלת הדם". שהוא האיסור החמישי שעובר עליו. ותוהים: כיצד אפשר לגרוס בדברי התנא הראשון שבברייתא שעובר המקדש בעלי מומים למזבח אף על קבלת הדם? הרי כיון שלר' יוסי בר' יהודה שבברייתא אית ליה [יש לו] סבור הוא? שאף זה איסור שעובר עליו, ומוסיף אותו כאיסור שיש, ומשמע אם כן שלחנא קמא לית ליה [אין לו] אינו סבור? ומסכמים: אכן קשיא [קשה] מן הברייתא לשיטת אביי.

לישנא אחרינא [לשון אחר] בנוסח דחייית תירוצו של אביי שיש להוציא ממנין החמישה איסורים את הקטרת מקצתו ולהכניס תחתיה את קבלת הדם: והא מדסיפא [והרי מתוך שהטוף] של הברייתא דברי ר' יוסי בר' יהודה היא, הסבור שעובר אף על קבלת הדם, מכאן נסיק כי רישא רבנן [תחילת הברייתא היא כשיטת חכמים] החולקים על ר' יוסי בר' יהודה בכך. והרי זו איפוא תיובתא [קושיה חמורה] על שיטת אביי! ומסכמים: אכן הרי זו תיובתא [קושיה חמורה] ונדהו דבריו.

ג משנה הכהנים ממירין בקרבנות שלהן (שהקדישו עבור עצמם), וכן ישראל ממירין בקרבנות שלהן. אולם אין הכהנים ממירין לא בקרבן חטאת, ולא בקרבן אשם, ולא בקרבן בכור שקיבלו מאת הישראל להקריבם. שכן אין אלה רכושם, ואין אדם ממיר דבר שאינו שלו. אמר ר' יוחנן בן נורי: וכי מפני מה אין הכהנים ממירין בקרבן בכור שניתן להם, והרי הוא כולו שלהם? אמר לו ר' עקיבא בתשובה: החטאת והאשם — הריהם מתנה לכהן, שהכהן מקבל רק את בשרם לאכילה, ואף הבכור — הריהו מתנה לכהן, וכיון שהשווה הבכור לחטאת ולאשם, לענין קנין הכהן, יש להשוותם אף לענין דין התמורה, ולומר: מה בקרבן החטאת ובקרבן האשם — אין הכהנים שקיבלוהו מידי הישראל ממירין בו, אף הבכור שקיבלוהו מידי הישראל — אין הכהנים ממירין בו. אמר ר' יוחנן בן נורי לר' עקיבא לדחות את דבריו אלה: מה ראייה יש לו מדין התמורה בחטאת ואשם לדין התמורה בכבור, שהרי אם הכהן אינו ממיר בחטאת ואשם — הרי זה משום שאין הכהנים זכין [זוכים] בהן (בבשרם) בחייהו של קרבנות אלו, אלא רק לאחר שהוקטרו אימוריהם על המזבח ואז לא שייך להמיר. תאמר שכן יהיה דין התמורה אף בקרבן הבכור — שזכין בו הכהנים אף בחייו, שאז יכולים הם להמיר והרי הוא איפוא שלהם? אמר לו ר' עקיבא לר' יוחנן בן נורי: והלא כבר נאמר בתורה בפרשת התמורה: "לא יחליפנו ולא ימיר אותו... ואם המיר בכהן בבהמה והיה הוא ותמורתו יהיה קודש [ויקרא כו, י], ומכאן, שהשווה קדושות שתי הבהמות הללו, זו של בהמת החולין (התמורה), וזו של בהמת ההקדש. וקדושת קרבן ההקדש היכן קדושה חלה עליו (היכן התקדש) בשעתו? — בבית הבעלים כשהקדישוהו לקרבן. ומכאן שאף קדושת בהמת התמורה — אינה חלה אלא בבית הבעלים של הקרבן. ואין הכהן יכול להמיר על הבכור שקיבל, שאינו בכלל הבעלים של קרבן זה.

ד גמרא מאחר ועסקנו במשנתנו בדין קרבן הבכור, דנים עוד בענייניו. תנן **התם** [ושנינו שם. במשנה]: **הבכור מוכרין אותו באופן זה**: בעודו **תם** (כלי מוט) — אינו נמכר אלא כשהוא חי. ואולם לא בהיותו שחוט, שאז הוא אסור בהנאה. ואילו בכור בעל מום — נמכר בין שהוא חי ובין שהוא שחוט. ומקדשין בו הכהנים את האשה, שכן הוא ממונם. ואמר רב נחמן, אמר רבה בר אבוב על משנה זו: לא שנו במשנה שיכול הכהן למוכרו כשהוא חי אלא בזמן הזה, שאין בית המקדש קיים, שהואיל ואין מקריבים את הבכורות אית ליה [יש לו] לכהן זכיה בגויה [וב] עוד בעודו חי (הואיל ויש לכהן שותפות בו). שבזמן הזה שייכים הבכורות (אף התמימים) לכהנים. אבל בזמן שבית המקדש קיים — כיון שבכור תם להקריבה הוא דקאי [שעומד] — אין מוכרין אותו כשהוא תמים (וראו

— לא נמכר. ומעתה נברר: **אימת** [אימותי. מתי] לגבי איזה זמן נשנו דברים אלו, **אילימא** [אם תאמר] בזמן הזה שאין בית המקדש קיים — **מי איכא** [האם יש] בימינו **תם שחוט**? והרי אסור לשחוט את הבכור, שהוא קדוש בקדושת קרבן, והשוחטו הריהו כמקריב קדשים מחוץ למקדש ואסור בהנאה! **אלא פשיטא** [פשוט] שמדובר בזמן שבית המקדש קיים, וקתני נמי [ושנינו גם כן] במשנה (מעשר שני פ"א מ"ב) בענין הבכור שמוכרין אותו תמים חי (אלמא אית ליה [מכאן] נסיק שיש לו) **לכהן זכיה בגויה** [וב] ויכול הוא למוכרו, ושלא כשיטתך? ודחה רב נחמן: לא, אין להביא מכאן ראייה כנגד שיטתי, שכן אפשר לומר כי לעולם משנה זו עוסקת בזמן הזה, ואולם מי קתני [האם שנינו בה]. בגוף דברי המשנה שמוכרין אותו תמים חי — אין [כו]. **שחוט** — לא, אלא יש לומר שהמשנה מדברת בזמן הזה, והא גופא אתא לאשמועינן [ודין זה כשלעצמו באה להשמיענו]: שבזמן הזה נמי [גם כן] — מוכרין אותו בהיותו תמים חי, ואין בו התייחסות לתם שחוט.

שלהם, מכל מקום אינם זוכים בהם מחיים, שאין להם זכות בבשר עד שיורק הדם. וכן אין הכהנים ממירים בבכור שניתן להם על ידי ישראל שאף שהכהן זוכה בבכור מחיים, מכל מקום אינו זוכה בו מתחילה, שהרי תחילתו בבית ישראל הוא. כמשנה. (רמב"ם ספר קריבת הלכות תמורה פ"א ה"ט). **בכור מוכרין אותו וכו'** — בכור בהמה טהורה שהוא בעל מום, בין שנולד במומו בין שנפל בו מום לאחר שנולד — הרי הוא לכהן, ואם רצה הכהן — מוכרו למי שירצה, אפילו לגוי. מפני שהוא חולין, כמשנה במסכת מעשר שני. ואולם אין מוכרים אותו בעודו תם, שמאחר והוא עומד להקריבה אין לכהן בו זכות כדי למוכרו. ובזמן הזה שאין בית המקדש קיים, הואיל ואין הבכור עומד להקריבה — מותר למוכרו אף בעודו תמים בין לכהן בין לישראל. כרב נחמן בשם רבה בר אבוב. (רמב"ם שם ה"ג. שם ה"ז).

מסורת הש"ס
 ג. תוי"ט ויקרא כו, י. ילקויש תורה תרעו.
 ח. מעיש פ"א מ"ב. ב"ק יב,ב. ירושלמי קדושין פ"ב ה"ז. ילקויש תורה תשנה.

גדרות

לישנא אחרינא — תיובתא בכתי"י חסר קטע זה.
בשלחן... בשלחן במשניות ובש"י: **את שלהם**... את שלהם.
ובכור מתנה לכהן במשניות: **הבכור מתנה לכהן**.
אף בכור אין ממירין בו במשניות: **אף הבכור לא ימירנו בו**.

מה לו אם אינו במשניות: **מה לי אינו** ובדפ"א: **מה לא אינו** ויש בכתי"י: **מה לו אינו**.
והלא כבר נאמר בכתי"י: **והלא בכור**.
ואית ליה לכהן זכיה בגויה בכתי"י: **ואית ליה לכהן בגויה**.

וקתני נמי מוכרין בכתי"י: **וקתני בבכור מוכרין** ובש"י: **וקתני מוכרין**.

מי קתני בכתי"י: **וכי קתני** ובש"י: **ומי קתני**.

לאשמועינן דבזמן הזה נמי מוכרין בכתי"י: **ועוד**: **לאשמועינן בכור מוכרין** ויש בכתי"י: **לאשמועינן דמוכרין אותו**.

